

‘WaterSpiegel’, silhûetten fan de kust

Maartje Roos - *Omke Pier*

„Eksposearjen yn in museum, dat is dochs wat oars as yn in galery.” Fotograaf Maartje Roos toont in het Fries Scheepvaartmuseum in Sneek haar nieuwste expositie *WaterSpiegel* met vier nieuwe werken, waarvoor ze uitgebreid het archief in dook.

GITTE BRUGMAN

In het oeuvre van artistiek fotograaf Maartje Roos (1986) uit Heerenveen zitten veel foto's waarin het water een rol speelt. *Yn 't ljocht* bijvoorbeeld van het skûtsje Aebelina. Of *Eartiids Earnewâld* waarvoor ze probeerde het zicht op het dorp Earnewâld van vroeger te reconstrueren. Het was reden voor directeur Hester Postma om Roos te vragen of ze in het Fries Scheepvaartmuseum wilde exposeren. Ze zei meteen ‘ja’, want „eksposearjen yn in museum, dat is dochs wat oars as yn in galery”.

Ze wilde voor de gelegenheid nieuw werk maken, en dook in de archieven van het Scheepvaartmuseum. Daar vond ze een boekje over navigeren op de Zuiderzee, *Zuiderzee-silhouetten*. Een uitgave van de ANWB uit 1915. Hierin stonden tekeningen van de skyline van de dorpen en steden rond de Zuiderzee, zodat watertoeristen die konden herkennen. „It giet om silhûetten fan de kust.”

VERANDERD LEMMER

Ze bestudeerde ze nauwkeurig en vroeg zich af welke plaats het meest was veranderd. Dat was Lemmer. En ze besloot dat silhouet te reconstrueren. „Ik hâld wol fan in útdaging!” De plaats was zó veranderd, dat ze echt op zoek moest naar de panden die ruim een eeuw het aanzicht vanaf het water bepaalden. De vuurtoren, een open staalconstructie, was bijvoorbeeld al in 1968 afgebroken. „Mar dy is foar de

De zee vrij spel - Kwelder Sneek

film *De vuurtoren* fan Pieter Verhoeff yn 1994 neimakke.”

Andere panden gingen inmiddels schuil achter nieuwbouw. Ze moest zich in bochten wringen om daar voldoende zicht op te krijgen. Op de foto met het silhouet staan bovendien twee Lemster aken. „Mar ik haw der mar ien fotografearre”, bekent ze. In het samenstellen van het beeld kon ze putten uit de verschillende posities, zodat het nu net lijkt of er twee aken voor de kust zeilen.

OMKE PIER

In de zoektocht naar navigeren vond Roos termen als ‘toren aan de poort’ en ‘baken buiten’. Ze stuitte op meer heel typische, cryptische aanwijzingen, zoals ‘hynder op de

Yn it ljocht

dyk’ en ‘molen over bosje’. Om erachter te komen wat deze aanwijzingen betekenden, moest ze bij een vissersfamilie zijn. Zo kwam ze bij de Poepjes in Makkum terecht. Als een van de weinigen kon Hans Poepjes haar uitleg geven bij uitdrukkingen die typisch voor zijn

familie waren. Zoals ‘Omke Pier’, geen persoon maar een plek waar vis gevangen kon worden. „Koaien krekt iepen, earst oan twa wynmûnen, toer Hylpen yn boskje Woarkumerwaard... Dêr is Omke Pier en dêr sit de fisk.”

Samen met deze visser voer ze naar de bewuste plek. „Dizze bestiet noch, oare net mear.” Eenmaal daar aangekomen zag ze tientallen zwanen. „Dat hie ik noch nooit sa sjoen!” Het water is daar vrij ondiep, de zwanen moeten er met hun kop bij de bodem kunnen. „Ik hie wolris groepen swannen sjoen, mar dat hie ik my nooit sa realisearre.” *Omke Pier* is de eerste van drie van deze visplekken die samen een kleine serie eigen werk zullen vormen.

Een derde nieuwe foto voor de expositie is die van de Roekoepolle, het vroegere starteiland van de Sneekweek. Deze oude ‘graspol’ is mettertijd door het water weggeslagen. Roos wilde er verschillende wedstrijdklassen zeilschepen fotograferen die sinds het begin bij de Sneekweek betrokken waren. „Ek it Statenjacht.” Maar in de Sneekweek zelf woei het zo hard, dat wedstrijden werden afgelast. En als er werd gezeild, scheen de zon niet of stond de wind verkeerd voor haar beeld. „Uteinlik haw ik allinne de Tritichtkwadraat dêr fotografearje kind, de rest moast letter.”

TOEKOMSTVISIE

Wie nu denkt dat Roos alleen historische tafereelen herschept heeft het mis. Met *Kwelder Sneek* heeft ze een eerste scène geconstrueerd van de serie *De zee vrij spel?*, waarin ze de toekomst probeert te verbeelden. „As wy mear gearwurkje mei de natoer kin it wêze dat wy de see mear talitte it lân yn. Ik haw dêr petearen oer hân mei deskundigen, lykas histoarysk geograaf Meindert Schroor en Jantsje van Loon fan de Universiteit Wageningen (specialisatie Waterkwaliteit en Aquatische

Zuiderzee-silhouette Lemmer

Eartiids Earnewâld

Ecologie, red).” Ze sloeg er oude kaarten op na om te zien hoe ver de zee vroeger het land in kwam. „Under Snits wie sa’n kweldergebiet. Dus dat haw ik pakt.”

Ze situeerde er een monumentale boerderij, zoals die destijds ook vaak op verhoogde delen van het land gebouwd werden. Veel van die terpen zijn later afgegraven, omdat de vruchtbare terpaarde werd gebruikt in bijvoorbeeld de bollen-teelt. Maar op de Duitse eilandengroep Halligen is de situatie nog zoals ooit in Friesland. „Dat woe ik sjen en belibje. Dus ik dêrhinne. It wie in hiel apart lânskip. Sûnder echte diken, mar bultjes mei in pear hûzen derop.” Het gaf haar het uitgangspunt voor haar foto. Bij de foto's heeft het museum

gezocht naar passende voorwerpen uit de collectie. Zo is er een schaalmodel van de Aebelina te zien, en de boekjes waaruit Roos haar zeesilhouet putte. Bovendien toont ze twee schetsen en ontwerpen voor haar foto's, zodat bezoekers haar werkwijze kunnen doorgronden. „Sa kinne minsken sjen hoe't ik wurkje.”

Voor directeur Postma is *WaterSpiegel* een opmaat „naar de vernieuwing van onze permanente tentoonstelling, waarin het Friese waterlandschap centraal zal staan”.

WaterSpiegel van Maartje Roos is te zien in het Fries Scheepvaartmuseum, Kleinzand 16, Sneek, t/m 25/2. www.friesscheepvaartmuseum.nl www.roosphotography.nl